

new opportunities for development, but they also require adaptation to new risks and challenges. Therefore, it is important not only to use modern tools to strengthen community resilience but also to develop long-term strategies aimed at enhancing their resilience.

Інформаційні джерела:

1. Коляда Т.А., Альохіна О.С. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України у воєнний час. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*. 2024. № 13. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-08-03>
2. Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні: *Матеріали наук.-практ. конф.* за міжнар. участю / за заг. ред. І. А. Чикаренко; Т.В. Маматової. Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 257 с. URL: <https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/ConfDUMS-040523.pdf>
3. Стефанович Є. Чому цифровізація громад важлива для відбудови та розвитку України. *Економічна правда*. 19 травня 2023 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/19/700312>
4. Zaiats T., Sova O. Aspects of territorial community development and Social initiatives for local economy reconstruction. *Proceedings of the 67th Intern. scientific and practical conference «Science 2024: Research and Innovation»*. Primedia E-launch LLC, Chicago (USA), 2024. 108 p. P. 75-78. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/05/USA_12042024.pdf

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Бакланов М.Г., здоб. ВО

Іванова О.А., канд. екон. наук, доц.

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Величко К.Ю., канд екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Конкурентна позиція підприємства, перш за все, характеризує його становище на ринку відносно конкурентів та демонструє спроможність ефективно змагатися за частку ринку, залучати й утримувати споживача. Формування конкурентної позиції визначається низкою внутрішніх та зовнішніх факторів, таких як інноваційність продукції чи послуг, ефективність управління, якість товарів, репутація бренду, а також зовнішнє середовище, зокрема тенденції на ринку та рівень конкуренції.

Важливими складовими конкурентної позиції є можливість забезпечувати високий рівень клієнтського задоволення, знижувати витрати, підвищувати продуктивність та оперативно адаптуватися до змін ринкових умов. Крім того, конкурентна позиція підприємства також пов'язана з його стратегією: вибір стратегії диференціації, цінового лідерства або концентрації на ніші ринку може значно вплинути на рівень його конкурентоспроможності. Підприємства, які успішно використовують свої унікальні ресурси, такі як «ноу-хау»,

технологічні інновації або мають базу лояльних клієнтів, мають переваги для досягнення лідерських позицій.

В умах невизначеності формування конкурентної позиції для більшості суб'єктів господарювання є проблемним питанням. У наукових джерелах [1; 2], невизначеність визначається як об'єктивна неможливість досягти бажаного результату через об'єктивні та суб'єктивні складові функціонування системи, а також неоднозначність щодо визначення її параметрів. Вищий рівень невизначеності в процесі ухвалення господарських рішень призводить до збільшення ступеня ризику господарської діяльності. Тобто невизначеність характеризується ступенем ризиковості. Однак, варто зазначити, що невизначеність не завжди є виключно негативним явищем: її усвідомлення стимулює підприємства до змін та самостійного розв'язання господарських питань, заохочуючи ініціативність і творчий підхід.

Фактори, що формують невизначеність та впливають на конкурентну позицію підприємства можна поділити на ендогенні та екзогенні. При цьому екзогенні фактори, які впливають на конкурентну позицію підприємства в умовах невизначеності, є зовнішніми щодо самого підприємства і не можуть бути змінені ним безпосередньо та потребують адаптації (табл. 1).

Таблиця 1 – Екзогенні фактори впливу, що формують стан невизначеності та впливають на конкурентну позицію підприємства

Фактор екзогенного впливу	Характеристика
Політико-правовий фактор	рівень політичної стабільності, військові конфлікти, зміни у правових нормах, включаючи законодавство про захист інвестицій та регуляторні вимоги.
Економічний фактор	інфляція, курс національної валюти, рівень зайнятості, процентні ставки, доступність капіталу.
Соціально-культурний фактор	зміна споживчих переваг, демографічні зрушення, рівень доходів, освітні тренди. Соціальні зміни можуть зумовити зміну попиту на продукцію, зміну в розподілі доходів і, відповідно, коригування стратегії.
Технологічний фактор	розвиток нових технологій, поява інноваційних рішень, які можуть спричинити технологічні зміни в галузі.
Конкурентний фактор	поведінка і стратегія основних конкурентів, злиття та поглинання, зміни у структурі галузі.
Екологічний фактор	кліматичні зміни, екологічні регулювання (посилення вимог щодо продукції та послуг в контексті реалізації принципів сталого розвитку), ресурси, що виснажуються, які можуть впливати на доступність матеріалів і стійкість бізнес-моделей.
Міжнародний фактор	цей фактор найбільше впливає на підприємства, що працюють на міжнародних ринках та мають ризики (невизначеність) через запровадження торговельних санкцій, валютні коливання, міжнародні конфлікти та ін.

На сучасному етапі одним із основних екзогенних чинників невизначеності для національних підприємств, виступає війна, яка значно

посилює ризикованість господарської діяльності та створює нові виклики для формування конкурентної позиції підприємств. Військові дії зумовлюють дестабілізацію економічного середовища в цілому, порушують ланцюги постачання, знижують інвестиційну привабливість національних підприємств та ускладнюють можливості роботи на внутрішньому ринку та доступ до зовнішніх ринків, що вимагає розробку адаптивних стратегій та інноваційних підходів щодо зміцнення конкурентоспроможності підприємств в умовах високої невизначеності.

Ендогенні фактори, що впливають на конкурентну позицію підприємства, охоплюють низку внутрішніх складових, зокрема організацію бізнес-процесів, управління ресурсами, стратегічні та тактичні управлінські рішення. Важливе значення має ефективність управлінської структури, що забезпечує чіткість і злагодженість процесів, підвищуючи стійкість підприємства до змін у зовнішньому середовищі. Від цих складових залежать оперативність прийняття рішень, продуктивність, рівень якості продукції або послуг та здатність до формування конкурентних переваг, що є критично важливим для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства в умовах динамічних змін (табл. 2).

Таблиця 2 – Ендогенні фактори впливу, що формують невизначеність та впливають на конкурентну позицію підприємства

Фактор ендогенного впливу	Характеристика
Фінансовий фактор	обмеженість фінансових ресурсів, нестабільність грошових потоків, залежність від зовнішнього фінансування, що підвищує ризик утрати ліквідності та здатності інвестувати в розвиток.
Організаційний фактор	здатність структури управління адаптуватися під зміни ринку.
Кваліфікаційний фактор (кваліфікація та мотивація робітників)	недостатній рівень кваліфікації чи нестача ключових фахівців, а також низький рівень мотивації можуть спричинити труднощі у впровадженні інновацій і втрату конкурентоспроможності.
Внутрішньо-інноваційний фактор	здатність підприємства генерувати та впроваджувати нові ідеї, технології та продукти.
Операційний фактор	стабільність виробничих процесів, забезпечення ресурсами та контроль якості. Невизначеність може бути спричинена проблемами у виробництві, нестачею матеріалів або низькою ефективністю ланцюга постачання.
Маркетинговий фактор	неефективність маркетингових заходів, невідповідність пропозиції ринковим трендам та очікуванням споживачів, що може знижувати попит на продукцію та позначатися на конкурентоспроможності.
Фактор ризик-менеджменту	підприємство може відчувати невизначеність через недостатньо ефективну систему управління ризиками, що знижує здатність прогнозувати й мінімізувати негативні впливи на свою діяльність.
Корпоративний (організаційний) фактор	внутрішні конфлікти, неузгодженість цілей та недостатня підтримка корпоративних цінностей знижують згуртованість команди та її здатність адаптуватися до викликів.

Комплексний аналіз та управління внутрішніми та зовнішніми факторами невизначеності допоможе підприємству підвищити свою стійкість, покращити адаптивність та сформувати сильну конкурентну позицію на ринку.

Інформаційні джерела:

1. Галушка З.І. Невизначеність як економічна категорія та як середовище функціонування бізнесу. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 1 (65). С. 26-32.
2. Копитко М.І. Невизначеність як властивість середовища функціонування промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2014. Т.17. С.61-68.
3. Величко К. Ю. Драйвери економічного зростання національної економіки в умовах невизначеності: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід», м. Харків, 19 травня 2023 р.; Харків: ДБТУ, 2023. С. 302-305.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

Бугріменко Р.М., д-р екон. наук, проф.
Державний біотехнологічний університет

Економічний розвиток підприємства є ключовою складовою його стійкості та конкурентоспроможності в умовах динамічного ринкового середовища. У сучасних реаліях, коли економіка змінюється під впливом глобальних і регіональних факторів, управлінські рішення стають вирішальними для забезпечення стабільного зростання та адаптації підприємства до нових викликів. З огляду на це, ефективне управління економічним розвитком потребує не лише глибокого розуміння внутрішніх процесів компанії, але й врахування зовнішніх ризиків та можливостей.

Вивчення напрямків економічного розвитку підприємств стало предметом дослідження як західних, так і українських науковців, що дозволяє систематизувати основні підходи та стратегії, які можуть бути використані для забезпечення стабільного та ефективного розвитку підприємств.

Економічний розвиток підприємств залежить від багатьох чинників, включаючи стратегічне планування, інновації, фінансове управління, ефективне використання людських ресурсів, а також дотримання принципів екологічної стійкості та соціальної відповідальності.

Сучасне бізнес-середовище зазнає постійних змін, що створює нові виклики для підприємств. Серед основних викликів, які впливають на економічний розвиток, можна виділити наступні:

1. Глобалізація та конкуренція.

Глобалізація відкриває нові ринки для підприємств, але одночасно посилює конкуренцію. Підприємства з різних країн можуть легко виходити на нові ринки завдяки цифровим технологіям, знижуючи бар'єри входу та